

قرآن و سبک زندگی

www.ketab.ir

سید رضا حسینی کوهساری

سرشناسه: حسینی کوهساری، سیدرضا، ۱۳۷۶-

عنوان و نام پدیدآور: قرآن و سبک زندگی / سیدرضا حسینی کوهساری.

مشخصات نشر: قم: میراث ماندگار، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۵۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۹۷۰-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: شیوه زندگی -- جنبه‌های قرآنی

Lifestyles -- Qur'anic teaching

رده بندی کنگره: BP۱۰۴

رده بندی دیویی: ۱۵۹/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۹۰۶۲۷۲۴

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: قرآن و سبک زندگی

مؤلف: سید رضا حسینی کوهساری

ناشر: میراث ماندگار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

تیراژ: ۲۰۰ نسخه

چاپخانه: صفری

قیمت: ۵۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۹۷۰-۰

مرکز پخش: قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۱۸

انتشارات میراث ماندگار: ۳۷۸۴۲۳۹۸-۰۲۵

فهرست

مقدمه	۸
الف) نقش باورها و اندیشه‌ها در سبک زندگی خانوادگی از منظر قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم‌السلام	۱۸
۱- اعتقاد به خدا	۱۸
۲- اعتقاد به رسالت و نبوت	۱۹
۳- اعتقاد به معاد و زندگی پس از مرگ	۲۰
ب) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم‌السلام در امر تشکیل خانواده و ازدواج	۲۲
معیارهای انتخاب همسر	۲۶
الف) پارسایی و دینداری	۲۶
ب) آراستگی به فضایل اخلاقی	۲۸
ج) همتایی و تناسب	۳۰

- ۳۴ (د) اصالت خانوادگی
- ج) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت در محیط خانواده و اداره آن ۳۵
- ۱- مدیریت خانواده ۳۵
- ۲- همکاری در اداره خانه ۳۶
- ۳- احساس مسئولیت اعضای خانواده ۳۹
- ۴- ورود و خروج زن و شوهر از خانه ۴۵
- ۵- هدیه دادن ۴۶
- د) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم السلام در محبت و مهرورزی ۴۷
- ه) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم السلام در برخورد شایسته با همسر ۵۱
- تقابل غرب مدرن با آموزه‌های ایرانی - اسلامی ۵۴
- تکنیک‌های قرآن برای اصلاح سبک زندگی ۵۶

تکنیک اول: ۵۷

تکنیک دوم: ۵۸

تکنیک سوم: ۵۹

تکنیک چهارم: ۶۰

نتیجه گیری ۶۱

منابع ۶۴

مقدمه

دستیابی به اهداف و آرمانهای تربیتی از نگرانیهای اصلی هر نظام آموزشی است. در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران به سبب ویژگی اسلامی آن، دستیابی به اهداف تربیت دینی از جایگاهی ویژه برخوردار است. در هر یک از دو بخش آموزش و پرورش همانطور که در هدف گذاری دقت می شود، باید شاخص های مناسبی نیز با توجه به اهداف انتخاب شود. بویژه در بخش تربیت که چون تربیت ما دینی است و هدف گذاری آن از متن دین است شاخص هایی که جهت رسیدن به اهداف در نظر گرفته می شود باید با هدفها تناسب کامل داشته باشد. با وجود فعالیتها و اقدامات تربیتی که هم اکنون در مدارس صورت می گیرد ولی ارزشیابی و بازخورد گیری بیشتر مربوط به بخش آموزش است. در این بخش از انواع

ارزشیابی و شاخص‌های آموزشی جهت تعیین میزان تحقق اهداف آموزشی استفاده می‌شود و همین امر باعث شده کیفیت آموزش بیش از تربیت بهبود یابد، چرا که نوع خاصی از ارزشیابی در فعالیتهای تربیتی مورد استفاده قرار نگرفته و ارزشیابی از این فعالیتهای بصورت صوری و بر اساس انتظارات اولیاء دانش آموزان یا قضاوتهای مدیران و مربیان تربیتی و ناظران انجام می‌گیرد. این امر باعث آسیبها و کاستی‌هایی در نظام حاکم بر آموزش و پرورش شده است از جمله: توجه بیش از حد به ظواهر امور و غفلت از حقایق، سطحی نگری در روشها و راهکارهای اصلاح و ارتقای تربیت دینی، انتظار نتایج سریع و فوری از تلاشها و اقدامات تربیتی، در محیطهای تربیتی بصورت تشکیلاتی برخورد کردن و بخشنامه‌های یکسان صادر کردن و ... (ذوعلم، ۱۳۸۰، ص ۲۴).

این آسیبها نشان می‌دهد باید به مسائل آموزش و پرورش با دیدی جامع‌تر و سیستماتیک نگریست و توجه داشت که فعالیت بخش آموزش از سازمان به مقیاسی متفاوت بر فعالیت بخش پرورش اثر

می‌گذارد و بر عکس (پارساییان و اعرابی، ۱۳۷۹، ص ۱۴). در این راستا سؤالاتی مطرح می‌شود مانند: تا چه اندازه فعالیتهای تربیتی در سطح کلاس درس، مدرسه و نظام آموزشی از مطلوبیت برخوردار است؟

چگونه قوت یا ضعف نظامهای تربیتی را در مقایسه با یکدیگر می‌توان نمایان ساخت؟ و سؤالاتی از این قبیل نشان می‌دهد که با ما علاوه بر پاسخگویی در بخش آموزش در بخش تربیت نیز باید پاسخگوی فعالیتهای انجام شده در مدارس باشیم. این امر زمانی معنا خواهد یافت که ما ارزشیابی جامعی از فعالیتهای تربیتی داشته، نواقص و کمبودهای تربیتی و فاصله ای که ما به لحاظ تربیتی تا وضعیت مطلوب و تعالی تربیتی داریم مشخص شده، بتوانیم با شفافیت در صدد رفع نواقص و بهبود کیفیت تربیت برآییم. بدین منظور نیازمند شاخص‌هایی هستیم که وضعیت تربیتی موجود را با آن شاخصها مورد ارزیابی قرار دهیم. در این پژوهش هدف ارائه این مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیتی است. این شاخص‌ها در هر یک از مکاتب تربیتی

با توجه به دیدگاه آن مکتب نسبت به انسان و اهداف تربیتی تدوین می‌شود. بعنوان مثال در مکتب رفتار گرایی، هدف بررسی رفتار آشکار موجودات زنده است و انسان را نیز همچون دیگر موجودات زنده می‌دانند. لذا رفتار گرایان هدف از تعلیم و تربیت را کسب یا تغییر رفتارهای مختلف می‌دانند (سیف، ۱۳۷۲، ص ۲۰۵). از طرف دیگر شناخت گرایان توجه خود را معطوف به فرایندهای ذهنی کرده‌اند. از دیدگاه اینان رفتار حاصل فرایندهای ذهنی است. در این دیدگاه روانشناسان توجه به وجه تمایز انسان از سایر حیوانات یعنی عقل، تفکر و سایر فرایندهای ذهنی کرده‌اند (سیف، ۱۳۷۲، ص ۲۰۵). اما در این بین اسلام نظری متعادل و مابین این دو دیدگاه بیان می‌کند. پیامبران ابتدا گرایشهای فطری و حقیقت جویی را در انسانها بیدار می‌کردند سپس با دادن شناخت و معرفت به انسانها زمینه عمل آگاهانه را فراهم می‌کردند. یعنی هر سه مؤلفه (مقوله) گرایشها و تمایلات، شناخت و معرفت (فرایندهای ذهنی) و رفتار از نظر اسلام دارای اهمیت است. شناخت و تمایلات هر دو مقدمه رفتاراند، اگرچه

که گرایشها به تنهایی نیز می‌تواند منجر به رفتار بشود ولی رفتار عالمانه فقط با شناخت و بصیرت ممکن است.

تربیت در اسلام: اهداف تعلیم و تربیت ناگزیر از نظریه ای درباره «انسان در جهان» و غایت زندگی و ارزش نهایی است که انسان باید در تمام زندگی خویش پی گیرد. چون انسان آفریده خداست پس غایت زیست انسانی می‌تواند فارغ از غایت آفرینش باشد و غایت آفرینش انسان لزوماً با غایت آفرینش جهان اختلاف و تعارضی ندارد بلکه مربوط و شاید یکسان باشد. قرآن نیز مقصد حرکت را صیوررت عالم و آدم بسوی خداوند معرفی می‌کند «إلیه المصیر» و «إلی الله المصیر» (علم الهادی، ۱۳۸۶، ص ۱۳۹).

تربیت اسلامی نیز جهت الهی دارد و به تمام عوامل موثر در اندیشه، رفتار، جسم و روح انسان توجه دارد. تربیت از دیدگاه اسلام عبارتست از: «فراهم کردن زمینه‌ها و عوامل رشد و تکامل همه جانبه انسان و هدایت مسیر تکاملی او به سوی وجود کامل مطلق با برنامه ای منظم و سنجیده مبتنی بر اصول و محتوای از پیش تعیین شده.

بنابراین تربیت فرایندی مداوم و پیوسته است که در تمام مراحل زندگی انسان موثر می‌باشد (ابراهیم زاده، ۱۳۸۳، ص ۳۵).

چون در این کتاب مجال بحث از تمام جنبه‌های تربیت اسلامی مانند تربیت عاطفی، سیاسی، اجتماعی، عقلانی، دینی و ... نمی‌باشد، از طرفی این جنبه‌ها را بطور کامل نمی‌توان از هم تفکیک کرد لذا جنبه‌هایی از تربیت که بیشتر مربوط به حوزه اخلاق و دین است را بررسی کرده و شاخصهای آن ارائه خواهد شد.

هدف تربیت اسلامی رساندن انسان به مقام قرب الهی از طریق تحقق بخشیدن به استعدادهای بالقوه و متوازن و متعادل بار آوردن انسان است که بتواند متخلق به اخلاق الهی و انبیاء و اولیاء شود (ابراهیم زاده، ۱۳۸۳، ص ۳۸).

بنابراین هدف کلی از تربیت «خداگونه شدن» و رسیدن به مرحله ای است که انسان محبوب و مرضی خداوند متعال شود. جهت رسیدن به این هدف کلان و اهداف تربیتی دیگر نیازمند ابزاری تحت عنوان شاخص‌ها هستیم. حال این سؤال مطرح می‌شود که آیا اساساً

دستیابی و استخراج شاخص‌های تربیتی امکانپذیر است؟ و از چه منابعی و چگونه؟

محور اصلی و هدف نهایی همه آموزه‌ها و معارف دینی، تربیت «انسان کامل» با ویژگی‌ها و مشخصاتی است که در منابع اصلی و اصیل دینی بدان تصریح شده است.

از منظر قرآن کریم انسان موجودی ارزشمند و کرامت یافته است «لقد کرّمنا بنی آدم» که در بهترین و زیباترین اندازه گیری‌ها و قالبها آفریده شده است ﴿لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم﴾. این انسان باید با برخورداری از توانمندی‌های شگرف و ظرفیت بیکرانه ای که در وجود او نهاده شده و با استفاده از هدایت الهی سیر تکاملی خود را رقم زند و متخلق به اخلاق الهی شود تا غایت خلقت او که رسیدن به اوج خلیفه الهی و خداگونگی است، تحقق یابد (ذوعلم، ۱۳۸۰ ص ۲۴).

اگر در اسلام، احکام و دستورات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی هم وجود دارد همه مقدمه و ناظر به «تربیت انسان» است یعنی اسلام به

تمام ابعاد تربیت توجه داشته و در آیات قرآن کریم و روایات معصومین صریحاً به آن اشاره شده است. لذا استخراج و استنباط شاخص‌های تربیتی از متن دین امری است کاملاً ممکن و بدون توجه به این شاخص‌ها سخن از تربیت دینی و نقد و ارزیابی نظام تربیتی موجود در جامعه تلاشی است بدون معیار و نتیجه.

اما منبع استخراج این شاخص‌ها عبارتست از: عقل، کتاب و سنت. البته ارزش و اعتبار کتاب آسمانی و سنت و سیره معصومین از طریق عقل ثابت می‌شود همانطور که حجیت و اعتبار عقل هم کاملاً مورد تایید و تاکید کتاب و سنت قرار گرفته است. شاخص‌های برگرفته از این سه منبع شاخص‌های تربیت اسلامی است. نتیجه اینکه با بکارگیری شیوه علمی استنباط و استنتاج می‌توان شاخص‌های تربیتی را از منابع سه گانه عقل، کتاب و سنت استخراج کرد.

بر این اساس، سبک زندگی اسلامی دارای قلمروی وسیعی می‌باشد. در این نوشتار، سبک زندگی خانوادگی مورد ارزیابی قرار

می‌گیرد. سبک زندگی خانوادگی در آیین اسلام همانند درختی است که ریشه‌ها و ساقه‌های آن بینش‌ها و نگرش‌های اعضای خانواده و شاخه‌های آن را وظایف اعضای خانواده تشکیل می‌دهد. بر این اساس، قلمرو سبک زندگی خانوادگی بسیار گسترده می‌باشد. در این کتاب ریشه‌های آن یعنی بینش‌ها و باورها و برخی از ساقه‌های آن نظیر ازدواج و تشکیل خانواده، محیط و اداره خانواده و همسرپروری مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد و به همین دلیل، در صدد پاسخگویی به پرسش‌های زیر می‌باشد:

(الف) نقش اندیشه‌ها و باورها در سبک زندگی خانوادگی از منظر قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم‌السلام چگونه است؟

(ب) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم‌السلام در امر تشکیل خانواده و ازدواج چگونه است؟

(ج) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت در محیط خانواده و اداره آن چگونه می‌باشد؟

د) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم السلام
در برخورد با همسر چگونه است؟

ه) سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان معصوم علیهم السلام
در محبت و مهرورزی نسبت به همسر چگونه می‌باشد؟